

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-s. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

pe un an 20 cor.

pe 6 luni 10 cor.

pe 3 luni 5 cor.

pe o lună 2 cor.

N-ri de Duminecă pe an 4 cor.

Pentru România și străinătate pe an

40 franci.

Manuscrisurile se însoțesc.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-s. Nr. 20.

INSERȚIUNILE:

de un și garson: prima dată la
bani; a doua oară la bani; a treia
oară 3 b. de fiecare publicățiune.Adăți abonamentele, cât și inserții
sunt a se plăti înainte în Avad.

Prețurile pentru oraș și comitate

Scrierile neînțelese nu se potmac

GERMANII ÎMPOTRIVA UNGURILOR.

(*) Am arătat în numărul din urmă al „Tribunei”, cuvintele aspre ce au fost rostite împotriva Ungurilor în sfatul împărațesc din Germania de Dr. Spahn, după cum am dat și alte amănunte privitoare la răcirea prieteniei dintre Germani și Unguri:

Citim acum în „L'Indépendance Roumaine” (de Marți 6 Dec.) următoarele

»Correspondentul nostru particular din Viena ne telegrafează cu data de 3 Dec.:

»Din isvor foarte bine informat aflu că guvernul imperial german a comunicat în chip confidențial guvernului ungar că noul proiect de lege privitor la învățământul public din Ungaria a făcut cea mai penibilă impresie în toate cercurile naționaliste din Germania. Aceste nici nu vor sta indiferente în fața unei tentative de maghiarizare a Germanilor ce locuiesc în Ungaria.

»Guvernul unguresc este foarte afectat de această intervenție.

Credem și noi, că infumuraților din Budapesta nu le vine la socoteală intervenția guvernului german. Resfățați și încrezuți cum au fost, stăpânitorii aceștia au socotit că pot face ori și ce. De aceea s'au pornit cu planul făurit de marele meșter Berzeviczy. Nu s'au gândit mai ales la un lucru: ca din pricina asta să sară asupra lor Germania. De ani îndelungați — se știe — spriginul cel mai puternic al Ungurilor a fost Germania. La 1866, și înainte de aceea, îndată după 1848, guvernele germane, în rîndul întâiu puternicul cancelar Bismark, au stat în legătură cu fugarii revoluționari maghiari Kossuth, Klapka, Irányi și alții mulți. Nici nu ajungeau Ungurii la 1867 să îngenuncheze Viena, dacă la Königrätz Prusacii n'ar fi zdrobit armata împărătească... Și peste tot, n'a fost prilej când Germania să nu fi dat semne de prietenie pentru Unguri. Nu e tocmai mult, de când împăratul Wilhelm venise la Budapesta și ținuse o vorbire în care-l lauda pe Unguri.

Ei, dar mai ales în politică multe se schimbă. Nu sunt de vecinică durată inoesebi — prietenii.

Așa au pățit-o acum și Ungurii.

Au tăcut Germanii și au răbdat de multe ori, când vedeau pe frații lor de aici prigoniți. Ceea-ce are de gând să facă însă ministrul Berzeviczy — să nimicească învățătura de carte germană, precum și a celorlalte neamuri nemaghiare — a pus capăt răbdării germane, așa că însuși stăpânirea

marei împărății germane se crede datoră a le spune celor din Budapesta: »Dacă nu vă lăsați de gândul acesta, să știți că nici cercurile naționaliste d'aici nu o să stea cu mâinile în sine!...

Așa vorbe grele n'au auzit nici-odă ministrii maghiari.

Întrebarea e numai: asculta-vor ei, ori mai îndrăjiți încă, vor da nainte și ear vor aduce în Dietă proiectul de lege al ministrului Berzeviczy?

Ori și cum: amestecul la mijloc a marelui și puternicului împărății, nouă, neamurilor primejdite de planul lui Berzeviczy, trebuie să ne dea putere și indemn a stăruii să luptăm tot cu mai mare înverșunare împotriva tuturor încercărilor păcătoase de a ne răpi școalele, ca în urmă să ne perdem limba și slăbiți să fim în dragostea noastră pentru neam.

Stați la vetrele voastre!

Aflăm, că în vremea din urmă frați de ai noștri, amăriți de soarta vitregă ori ajunși la sapă de lemn din pricina a tot felul de greutateți, pleacă în — America.

Îndreptăm, tuturor celor pe care-i pasce gândul să-și părăsească vatra strămoșească, cuvânt și rugare frățească: să stea acasă! Să nu plece în lume, să nu se mai gândească la America, pentru-că și dacă-s adevărate știrile despre fericirea la care a ajuns unul ori altul dus în America, sunt d'o sută de ori mai mulți cari plecând, s'au nefericit.

Chiar acum foile din Budapesta scriu următoarele:

»Emigranți retrimiși. Din New-York se telegrafiază: Pe vaporul «Panonia» a societății Cunard au sosit aici, înainte cu două săptămâni, vre-o sută emigranți valahi ardeleni: mai marii portului nu i-a lăsat să calce însă pe uscat, ci i-a internat (închis) pe insula Ellis Island, pentru cuvânt că ei ar fi fost muncitori arvuțiți, ear după legile mai nouă americane muncitori de felul acesta nu-i îngăduit să calce pe pământul acestui stat. Societatea Cunard va fi deci silită să-i ducă îndărăt, la Fiume. Deoarece societatea Cunard numai peste două săptămâni pornește d'aici vapor, acei o sută Valahi vor fi siliți să stea ca închiși pe insula Ellis Island. Nenorociții s'au adresat către consulul austro-ungar din New-York să-i scape din robie. Loco-șitorul acestuia s'a și dus să-i vadă, dar n'a putut face nimic pentru ei

Un preot american li-a umblat și el în treabă, dar d'asemeni n'au putut face nimic. Așa că bieții oameni sunt siliți să aștepte ca închiși, două săptămâni, până să fie porniți spre casă. Tot așa au pățit-o mai zilele trecute 150 lăutari».

Am cetit apoi că în mai multe orașe americane au fost găsiți, pe uliți, morți de foame, emigranți din Ungaria, între care și Români. . . S'ar putea scrie o carte întreagă, plină tot de fapte ce-ți sfășie inima, despre nenorociții cari în nădejdea că în America vor da de bine, au părăsit căminul strămoșesc.

Eată de ce ne simțim datorți să ridicăm eara cuvântul și să atragem luarea aminte a cărturarilor români asupra acestei afaceri. Și anume să-i rugăm să lumineze poporul, să-i arate ce pătesc cei-ce pleacă în America și să-i desmânte de gândul nefericit de a-și părăsi vatra strămoșească.

O durere a Casei noastre Regale.

„Secolul” din București scrie: „Peste Augusta noastră Casă Regală o mare nenorocire a picat, ca un trăsnet.

Altețea Sa Serenissimă, Principele Friederic de Hohenzollern, al treilea frate al Maiestății Sale Regelui, s'a sfârșit din viață, la München, în vîrstă de șasezeci și unul de ani.

Jalea Regelui a învăluit deodată și inimile tuturor Românilor, pentru că tot ce ține de Familia Maiestății Sale face parte sufletească din ființa noastră națională. Noi am împărțit cu Regina și cu Principele Moștenitor bucuriile precum și întristările Lor. Dar mai ales când un mormânt s-a deschis spre a sorbi în liniștea vecinicii sale pe câte-o rudă apropiată a Lor, am simțit că apune o rază din nimbul glorios care încinge Dinastia noastră domnitore — în același timp, cea mai nobilă dintre toate celelalte ale Europei.

Principele Friederic era un bărbat falnic, înzestrat cu o superioară inteligență și cu bună-tate proverbială. Sorții nașterii, așa de strașnică în Casele întemeiate pe majorat, îl oprise de a străluci, după valoarea personală, în locurile culminante ale ierarhiei sociale-politice, numai cariera armelor îi rămăsese deschisă, dar aci Altețea Sa Serenissimă se distingea printre generali de cavalerie germani dragoni și ulani, ca un luceafăr — arma cavaleriei fiind, în Germania, ca și pe aiurea, una de elită.

Dumnezeu să aline întristarea îndureratului nostru Rege cu mângâierea că întreg poporul român depune la picioarele Tronului prinsoșul caldilor sale simpatii în această amară încercare.

Adunarea din Chişineu

Frații dela marginea apuseană, din cercurile Chişineului și Sântanei, s'au făcut Joi vrednici de lauda tuturor Românilor. Adunarea care s'a ținut adică acolo pentru a protesta împotriva planului ministrului Berzeviczy de a nimici școlile confesionale-naționale, a fost atât de bine reușită, încât trebuie să ne umplă pe toți de bucurie și mângâiere. Preoții, învățătorii și țărani de frunte s'au adunat din toate satele ce țin de cercurile mai sus pomenite, cu toate că drumul e rău și depărtările sunt mari.

O dovadă asta nu numai a însuflețirii obștești, dar și a muncii stăruitoare ce au depus fruntașii întru deșteptarea poporului. Îndeosebi trebuie să scoatem în lumină grija pentru cele naționale a d-lui M. Veliciu, căpetenie nu numai a celor dela Crișuri, ci a clubului român din comitat. D-sa poate fi mândru: lupta ce duce acolo, dă roade!

Adunarea s'a deschis la orele 11.

Vorbitorii.

M. Veliciu, în numele celor cari au chemat adunarea, îndreaptă cuvânt frățesc tuturor celor cari au răspuns la chemare. Propune de president pe cinstitul preot binemeritat **Ioan Avram** (Mișca) ear de notar, care să facă protocolul, pe **Dr. Cornel Ardelean**, (Chişineu). Adunarea primește cu însuflețire.

Preotul **G. Turic** (Otlaca) este întâiul vorbitor. În cuvinte înțelese de popor arată lupta ce au purtat-o Românii în trecut pentru apărarea limbii strămoșești. Pentru acelaș lucru ne-am adunat și acum: să ne apărăm limba, să protestăm împotriva ministrului Berzeviczy, care vrea să pună stăpânire asupra școlilor noastre, ca acestea s'ajungă apoi a ne despoia de dulcea limbă a mamei noastre.

M. Veliciu, în mijlocul unei nedescrise însuflețiri ține o cuvântare mai lungă, în care face mai pe larg cunoscut proiectul de lege alui Berzeviczy.

Vom publica în săptămâna viitoare întreaga vorbire a iubitelui fruntaș.

Toader **Laurențiu** introduce cu potrivite cuvinte următorul proiect de

RESOLUȚIUNE.

Alegătorii Români ai cercului electoral Chişineu și Sânt-Anna precum și poporul doritor de a-și apăra drepturile sale, întruniți la Chişineu în 8 Decembre (25 Novembre) 1904, după ce au luat la dezbateri proiectul de lege despre reforma învățământului public din școlile populare:

a). Considerând, că prin acest proiect de lege se intenționează revizuirea legii despre egala îndreptățire a naționalităților în mod nefavorabil;

b). Considerând, că proiectul indirecte atacă biserica, drepturile ei și autonomia bisericească;

c). Considerând, că proiectul amintit e rezultatul abuzului de putere, căci intenționează nimicirea drepturilor noastre câștigate cu sudoare și multe luptă în decurs de o multime de ani, drepturi asigurate în legi fundamentale, intenționează restrângerea drepturilor și a libertății noastre cetățenești, punerea școlilor populare în serviciul politicii de maghiarizare, având de scop desființarea formală a tuturor naționalităților nemaghiare din patrie;

Adunarea cu toată tăria suflă protest-ază în contra acestui proiect și declară solemn, că pentru apărarea drepturilor câștigate și pentru paralizarea acestor atacuri nedemne și antipatriotice va purta cea mai crâncenă luptă defensivă.

Adunarea primește cu vii strigăte proiectul de rezoluțiune.

Russu Șirianu rostește d'asemeni o cuvântare mai lungă (vom da-o întreagă în alt număr) și propune ca rezoluția de mai sus biuroul s'o trimită la Dietă, ca să se știe ș'acolo de protestarea noastră.

Adunarea primește cu însuflețire.

Ioan Iercan, preot (Șiclău), după ce face cuvenita introducere, citește următoarea adresă care să se trimită episcopilor Români din Arad și Oradea:

Prea Sfințite Dommule Episcop!

Credincioșii Români din cercul Chişineului și al Sânt-Anei, înspăimântați de lațurile pe cari guvernul ungar le pune libertății religioase și cetățenești prin proiectul de lege prezentat de d-l ministru de culte și instrucțiune publică Berzeviczy pentru reformarea învățământului popular, astăzi s'au întrunit în mare adunare populară aici în Chişineu, ca să protesteze contra încercării neumane de a ne răpi și dreptul de a ne crește copiii în limba și legea noastră străbună, a ne răpi sufletele copiilor noștri.

Iubirea de biserică și neam răsărită din trecutul glorios al națiunii române, înpodobit cu jertfele pentru apărarea legii și a neamului românesc, își îndreaptă din aceasta adunare fața sa către Prea Sfințitul Episcopat, al bisericii ortodoxe și gr.-cat. române, căruia îi aduce omagiile pentru vrednică ținută, ce au luat în potrivă acelui impietator proiect de lege, anume prin înaintarea memorandumului dt. 19 Iulie 1904 N-rul 207 m. la ministerul de culte și instrucțiune din Budapesta.

Adunarea recunoaște de expresiunea credinței și voinței sale opera monumentală, ce o constituie în viața noastră bisericească și națională acest Memorand.

Când, adunarea, ca și pe Episcopul eparhial Vă roagă a fi interpretul acestui omagiu și devotament înaintea Prea Sfințitului Episcopat ortodox și gr.-cat. român, în conștiința meritelor ce le are poporul românesc pentru patrie și tron.

Roagă prin Prea Sfinția Voastră pe Prea Sfințitul Episcopat ortodox român al metropoliei gr.-or. și gr.-c., să depună la treptele tronului plângerile unui popor, care în secolul al XX-lea este amenințat cu despoierea de libertatea religioasă și cetățenească întru creșterea copiilor săi. Rugați-Vă să-și întoarcă inima Sa îndurătoare spre noi și să-și tindă brațul cel puternic de scut poporului, care pieptul său l'a făcut zid de apărare în luptele de existență a acestei patrii și tron.

Implorați-l grație la împărat și rege apostolic să deneghe sancționarea proiectului Berzeviczy-an, care în raportul său bisericesc este o operă păgână, ear în raportul său politic este o operă a tirăniei.

Aceste făcând, noi nu vom înceta a ruga pe părintele luminilor, să încălzască inimile și să lumineze mintea căpeteniilor noastre bisericești, ca să povățuiască biserica română alui Christos, după bunăvoința sa.

În numele poporului românesc adunat în adunarea mare populară, întrunită în

Chişineu, la 8 Dec. (25 Nov.) 1904.

Adunarea primește.

Președintele **I. Avram** mulțumind tuturor pentru-că au ascultat cu luare aminte cele vorbite, încheie adunarea, rugând pe toți să meargă în pace acasă și să ducă pretutindeni vestea că Românii își îndeplinesc datoria națională.

Masa comună.

După adunare, fruntașii toți s'au adunat la masă comună în ospătăria cea mare. Toți erau veseli de reușită.

Au toastat după cum urmează:

Protopopul **Aug. Târziu** (Chereluș) ridică un toast în onoarea binemeritatului și mult iubitului în tot comitatul fruntaș **M. Veliciu**.

M. Veliciu mulțumește și la rindu-i închină pentru dl protopop Târziu, căruia d'asemeni îi revine mult din meritul că adunarea a succedat.

I. Avram închină în sănătatea celor cari cu atâtea însuflețire au vorbit la adunare.

Preotul **G. Turic** închină în cinstea luptătorului **Russu Șirianu**, a căruia venire la adunare zice că a făcut cea mai mare bucurie. Părintele **Turic** ține să mulțumească celor dela centru că se interesează de cei dela margine.

Russu Șirianu mulțumește pentru cinstea de care a fost împărtășit și ține o însuflețitoare vorbire îndemnând la frățească iubire și luptă fără preget.

Jacob Ilună, țaran din Cinteiu, în numele țărănimii închină în cinstea d-lor **Veliciu** și **Russu Șirianu**, cari — zice — prin cuvântările lor „ni-au luminat mintea și încălzit inimile“.

M. Veliciu răspunzând, arată că între căturarii și țărani români în privința simțului național nu e deosebire: toți ne tragem din opincă, toți avem aceleași dorințe, toți luptăm pentru mărirea neamului românesc și întărirea patriei.

Aug. Boțoc a închinat în onoarea preoțimei ear **Ioan Iercan** în onoarea învățătorilor.

La dorință generală, învățătorul **Oprean** (din Zarand) cântă mai multe doine și o duioasă colindă, care a stors lacrimi. De asemenea a cântat țaranul **D. Hotaran**.

La orele 3 $\frac{1}{2}$ totul s'a terminat în deplină rînduială.

✓ Anchetă școlară.

Școala de fete cu internat din Arad a luptat cu multe greutăți până acum.

Preasfințitul nostru Episcop la ocuparea scaunului arhieresc a numit aceasta școală „orfana din munți“ simbolizând prin aceasta starea ei părăsită și totodată luând în programul arhieriei sale și ridicarea acestor școli atât de mult dorită de părinți.

Cu bucurie nespuse anunțăm, că lucrurile pregătitoare s'au și început și anume Conzistorul plenar instituit încă astă primăvară o anchetă în afacerea școlii de fete cu internat. Aceasta anchetă s'a întrunit ieri în reședința episcopescă din loc sub prezidiul Prea Sfințitului episcop diecezan și anume: dir. sem. Roman Ciorogariu, asesorii referenți conzistoriali **George Popovici**, **Gerasim Serb** și **Caius Bredicean**, secretarul conzistorial **Vasile Goldiș**, cassarul cons. **George Purcariu**, profesorul dir. școl. de fete **Dr. Petru Pipoș**, asesorii onorari **Dr. Nicolae Oncu**, **Petru Truția** și **Traian Vășan**. Din afară vicarul **V. Mangra** și secretarul **Nicolae Zigre** din Oradea-Mare, **Em. Ungurean** și **Dr. Aurel Cozma** din Timișoara, **George Feier** din Boroșineu.

Ancheta a căzut deplin de acord asupra operei de regenerare a școlii de fete și a internatului, cari se vor face în stil mare și cu ajutorul lui Dumnezeu, școala de fete cu internat din Arad își va ocupa loc de frunte între școlile românești. Energia și zelul episcopului nostru încungiuurat de cei aleși bărbați ai diecezei garantează realizarea unui vis frumos, care până acum nu s'a putut realiza din pricina asprimei vremilor.

Meetingul din Arad.

Arad, 8 Decembrie.

Partidele aliate ale opoziției din Arad au ținut azi o mare adunare de protestare în sala din pădurița orașului. La vre-o două mii de înși, partea cea mai mare socialistă, s'au adunat să protesteze împotriva faptei guvernului săvârșită în ședința dela 18 l. tr. a Dietei, când prin volnicie a schimbat regulamentul de până aci al Dietei, restringând libertatea partidelor opoziționale.

Adunarea din Arad interesantă fost-a mai ales prin faptul, că și socialistii, — cari în Budapesta n'au voit să se unească cu kossuthiștii și cu celelalte partide, — aici s'au unit și în chipul acesta au dat puțință acestora să țină o adunare atât de măreață. Căci mulțimea o făceau socialistii. Ear o adunare de popor măreață e mai ales atunci, când iau mulți parte la ea.

S'a dovedit apoi și acum, că așa numiții kossuthiști, cari ar vrea să facă și din pietrii unguși și cari cereau ca numai ungarilor și celor ce știu vorbi și scrie ungurește să li-se dea drept de vot în țara aceasta, împintenații aceștia de kossuthiști, n'au nici în Arad popor. Au cerut deci spriginul socialistilor, după-ce întâu le făgăduiseră acestora, că în hotărîrea adunării, vor pune și un punct care va suna așa: „Se îndumă opoziția aliată să ceară fără amânare aducerea unei legi, care să dea vot fiecărui cetățean al patriei, care a împlinit 20 ani fără osebire de confesiune și naționalitate“. Condițiunea asta le-a pus-o socialistii și ei au și primit-o deși nu s'au prea ținut de ea întocmai. Va să zică vot universal, cum se numește legea aceasta, ceea-ce programul nostru al Românilor de atâția ani cere, ca toți cetățenii să aibă drept de vot, de silă și nevoie l-au primit aici în Arad și kossuthiștii. Au mai slăbit din 48 — cum vine vorba. Altă întrebare ce vor zice în Budapesta, acolo unde n'au lipsă nici de socialisti nici de alții, când ar veni vorba.

Adunarea s'a deschis la orele 10 și jum. prin Müller Károly șeful kossuthiștilor din Arad. El a fost chemat și de președinte al adunării, ear de notar Benedek Árpád redactor la ziarul „Függetlenség“.

Au vorbit apoi, ca trimiși din Budapesta, deputații kossuthiști, Molnár Akos, Bakonyi Samu și Dr. Nagy Sándor. Mai multă însuflețire a produs însă socialistul Bokányi Dezső, care a vorbit foarte inimos. La sfârșit s'a primit unanim hotărîrea prin care se osindește fapta guvernului se votează încredere opoziției unite și, i-se cere ca să lupte pentru votul universal. Socialistii au intonat pe urmă cântecul lor și adunarea s'a împrăștiat.

DIN ROMANIA.

Noul budget al României prezentat de ministrul de finanțe Costinescu în ședința de Luni a camerei, prezintă următoarele pozițiuni la venite: dări directe 41,460.000 lei; monopoluri 51,735.000 lei; domenii 24,506.500 lei; lucrări publice 18,137.000 lei; ministerul de interne 15,868.762 lei; ministerul de finanțe 4,961.000; ministerul de război 967.000; ministerul de externe 211.000; ministerul de culte 1,321.004. Dări indirecte 63,94.000. La olaltă 229,645.736 lei. Noul budget prezintă un minus de 5,301,476 lei față de pozițiunile budgetului curent.

La cheltuieli: Datoria publică 86,259,788 lei; ministerul de război 38,820,000 lei; ministerul de finanțe 37,489,833; ministerul de instrucție 21,275,960; ministerul de interne 4,525,000; lucrările publice 5,297,086; ministerul de domenii 4,396,151 lei; ministerul de externe: 1,745,305; consiliu de ministri 56,400; fondul pentru credite suplimentare 1,745,305; consiliul de ministri 56,400; fondul pentru credite suplimentare 1,139,799 lei. La olaltă 228,645,736 lei. Fiind cheltuielile noului budget cu 1,088.836 lei mai mari decât cheltuielile budgetului curent, budgetul anulului viitor administrativ se peesentă cu un plus de peste 1 milion lei.

Monumentul lui G. C. Cantacuzino.

La solemnă inaugurare a monumentului G. C. Cantacuzino petrecută Duminecă în București, dl I. G. Bibicescu a ținut de asemenea un discurs foarte bine simțit. Eată acea vorbire:

Domnilor,

George Cantacuzino a avut viața lui atât de bine împletită cu viața, munca și lupta partidului liberal, încât nu se poate vorbi de unul, fără a fi vorba de celalalt.

Cantacuzino — împreună cu cei mai eminenți tineri ai generațiunii lui — începu munca-i intensivă în partidul liberal la 1876, în acea epocă creatoare de fapte, care ilustrează paginile istoriei naționale creatoare de instituțiuni ce sprijinesc statul, îi dau vigoare și putere; izbânditoare a celor mai dulci aspirațiuni, hrânite de neamul românesc — epocă, în sfârșit, când se putu zice că Româniea a luat pasul d'asupra nevoiei.

Chemat la putere prin încrederea țării, manifestată în alegeri, partidul liberal are să lupte cu dificultăți interioare și exterioare, dar — nestrămutat în credința lui în popor și călăuzit de aspirațiunile națiunii cari întocmeau baza credințelor lui — izbuti, chiar peste așteptare. Războiul glorios aduse țării independența și ștergerea din budgetul Statului a milionului tributului care însemna înjosirea țării, umilirea neamului românesc. Veni apoi regatul și cu asigurarea pozițiunii exterioare a Statului — fapte cari vor fi d'apurarea cauză de serbări naționale. România își câștigă loc lângă puterile cari voiau pacea.

Înlăuntru, afară de regularea finanțelor statului, și, am putea zice, crearea creditului public și rădicarea lui la nivelul celorlalte state civilizate și independente, se înființară instituțiuni de prevedere și de progres: Casa de Economii, Banca Națională, Creditele agricole, Tarifal autonom, Legea încurajării industriei naționale, administrarea veniturilor statului de către stat, răscumpărarea C. F., improprietărea Insurăteilor, etc.

Această epocă istorică, atât de fecundă, văzu ivindu-se un fenomen a căruia constatare se impune, căci el o caracterizează.

Intr'adevăr, aceasta fu epoca când mai toți — excepțiunea aproape unică confirmă regula — când mai toți Români cari puseseră, fiind în primele rinduri, mintea, voința și puterea lor într-o schimba statul fanariot și slab, veniră s'aducă partidului liberal concursul muncii, concursul dragostei și al aprobării lor; veniră să treacă ultimii ani ai vieții lor în și lângă partidul care realizase aspirațiunile tinereții lor și unde găseau aceea încredere nețărmurită în viitorul neamului pentru care luceraseră.

Tinerimea liberală d'atunci, în sânul căreia G. Cantacuzino ocupa loc stimat și de frunte, aduseseră și ea la această operă concursul muncii sale.

G. Cantacuzino, indeosebi, avu sarcina grea d'a transforma în fapte unele din ideile fundamentale ale programului partidului liberal.

Lucrul nu era așa ușor, trebuia luptat nu numai contra greutății întreprinderilor, trebuia luptă contra ideilor, contra acelei fatale neîncredere a unor Români în Români, neîncredere care se exprimă, cu ocaziunea răscumpărării C. F. în sarcastic sângeroasă și decepționantă formulă: „liniile vor fi d'aci nainte acoperite nu cu traverse, ci cu cadavre“.

În această stare de spirit, pe care Ion Ghika o semnala și o deplângea în Parlament, Cantacuzino, după apelul actualului dl președinte al consiliului, primi conducere Regiei Monp. în 1879, după ce societatea străină reziliase contractul și pe când în Parlament se exprima temerea că se expune un venit de 8 milioane al statului.

Cu ochiul lui ager, Cantacuzino cuprinse întreaga situațiune, și cu activitatea lui tăcută și discretă, concepă acea organizare pe care timpul o respectă și care dete roade imediat și continuă a da neconținut.

În primul an al administrării regiei, Cantacuzino dovedi cât de netemeinică era necredința în calitățile administrative ale Românilor, dând statului un venit mai mare decât compania străină, și în același timp întinzând cultura, plătiind mai remunerator pe cultivători, romanizând administrațiunea și ușurînd chiar pe unii consumă-

tori. Rezultatele fură atât de strălucite, încât nici nu se mai vorbi de licitațiuni pentru rearendarea exploatarei monopolului.

A doua mare administrațiune în care Cantacuzino munci, fu direcțiunea C. F., unde puse și mai mult în evidență solidele lui calități.

Și aci romaniză el administrațiunea, chemând în juru-i elemente tehnice române cari știură să construiască estin și solid linii ferate și lucrări de artă ce fac onoare țării; o romaniză introducând combustibilul național (lignit și păcură) în locul celui străin; o romaniză încă și mai mult, reducând tarifele de transport al produselor românești și făcând astfel ca drumurile de fier să servească din ce în ce mai mult interesele României.

În sfârșit, G. Cantacuzino fu ministru de finanțe, și aduse și aci servicii ce nu se pot uita. Amintesc conversiunea rentei perpetue.

În scurta lor trecere prin lume, sunt puțini aceia cari au puterea să imprime concepțiilor minții lor o durabilitate mai temeinică. Cantacuzino fu dintre acei puțini. Ce clădi el, remase cum a clădit. Intocmirile cărora le-a dat viață păstrează neștearsă pecetea mânilor și minții lui.

Activitatea lui administrativă, activitatea conștiințioasă și metodică, șterse și desființă legenda că Români nu pot fi buni administratori — ceea-ce fu un mare pas spre o serioasă propășire economică.

Dar nu numai pe administrator sărbătorim; în G. Cantacuzino sărbătorim pe om, sărbătorim pe omul politic mai ales.

G. Cantacuzino, ca om, fu modestia personificată, fu și rămase modest până și în succesele necontestate ce-i ilustrară cariera.

Când părăsi direcția monopolului zise: „abia știam cât un căprar și trebui să mă duc“ vorbă ce-i seamănă lui, îi zugrăvește modestia.

Caracterul și felul lui d'a fi — de și democrat nu numai din convingeri, ci prin firea lui — îi prezintau — cum și era — ca o linie tăiată în granit, în privința convigerilor sale, dar aceste reci aparențe adăposteau un suflet d'o umitoare delicatețe.

Bun, blând, nerefuzând nimănui o mână de ajutor, el amintea, prin felul său de a fi, vorba vechie: „Consilio polet cui vim natura negavit“.

Ca om politic, activitatea lui Cantacuzino, începută în epoca dela 1876, se însurue în tot timpul până la moarte-i, neconținut aceeași: ca scop — binele țării; ca mijloace — principiile partidului liberal, fie că era ministru, fie ziarist.

El muncia și îndemna la muncă, dând singur exemplul muncii.

Munca pentru țară și pentru partid, el o privia ca un apostolat, ca un sacerdoțiu, și d'aceea viața lui politică e plină de salutare exemple.

Munca și jertfa, — gata pentru ori-ce jertfă — afară de credințele lui politice.

Discret, rezervat, dar în același timp curajos și combativ, el fu pururea în primele rinduri, când era primejdie întru apărarea credințelor lui și ale partidului.

În jurul lui, era o atmosferă politică sănătoasă, care atrăgea și câștiga pe cei buni, el discuta, nu împunea; asculta cu plăcere și să grăbia să adopte ce i-se propunea, când i-se dovedia dreptatea, și astfel, amicilor îi dau iubire și încredere, și adversarii stimă.

Dibăcia lui era adevărul.

Puterea lui — credința neclintită în liberalism, democrație și în viitorul neamului. Nu era la el nimic de paradă — tot sincer, tot natural, tot din toată inima.

Cantacuzino mai avusese — cum zicea dînsul — fericirea d'a fi trăit în intimitatea unora din bărbaiții marelui generațiuni, și acestea toate îi asiguraseră un prestigiu necontestat, o încredere simpatcă și devotată care-l făcea să fie ascultat și urmat fără preget, fără șovăire.

Într'un cuvânt, G. Cantacuzino fu democrat statornic, om al datoriei, om al credinței; își iubi neamul până la sacrificiu și muri, — cum își zicea când îl văzu pentru ultima oară, la Predeal, muri cu părere de rău că n'a putut da patriei sale ceea-ce pentru ea adunase.

În acest moment solemn, socotim că este o datorie s'aducem omagiile noastre d-nei Cantacuzino, soția duiosă a bărbatului ce sărbătorim, și care, tot ca devotament către dînsul, caută a-și crește copiii în simțemintele și vederile adânc regretatului lor părinte.

Mulțumim dlui Ernest Dubois, artistului eminent, a cărui artă inspirată a însuflețit bronzul

și ne prezintă aievea imaginea scumpă inimilor noastre, chipul lui George Cantacuzino așa cum l'am cunoscut și l'am iubit.

Domnule Primar,

Comitetul încredințează acest monument îngrijirei administrației orașului și dragostei cetățenilor.

Cantacuzino a trăit, a lucrat, a luptat și a muncit în București. Monumentul lui va fi pentru Bucureștenii, cari l'au iubit, o bucurie și o mândrie, căci își vor putea arăta și admira pe un concețean care a știut să ia loc în istoria țării lângă titanii liberalismului și democrației dela care s'a inspirat, cu unii a colaborat și i-a continuat în munca pentru țară.

„Istoria Românilor bănățeni“.

Acesta este titlul unei voluminoase lucrări, scrisă de protopresbiterul Lugojului, Dr. George Popoviciu. Lucrarea se estinde pe mai mult de 400 pagini, format 8° și cuprinde următorii capitoli: Introducere, Dacia, Luptele Dacilor cu Romanii, Dacia sub Romani, Goții ostici și vestici, Hunii, Gepizii și Longobarzii, Slavii, Avarii, Bulgarii, Imigrarea Maghiarilor și organizarea statului ungar, Biserica română în legătură cu cea slavo-bulgară, Bănatul sub regi Arpadiani, Dela apunerea casei Arpadiane până la căderea Timișorii în mâinile Turcilor, Domnia Turcilor asupra Bănatului, Ierarhia ort. română și apunerea ei, Bănatul sub administrația militară 1716—1751, Bănatul sub administrația camerală 1751—1779, Dela provincializarea Bănatului până la finea războiului civil 1780—1849. Incheiere.

Scopul cărții izvoarele ei precum și chipul cum s'au utilizat aceste izvoare, autorul le indică în următorul „Cuvânt către cititori“:

„Cunoașterea firii proprii a fost și rămâne una din virtuțile cardinale ale omului. În măsură potențată stă acest adevăr și cu referință la un popor. Este absolut necesar ca să-și cunoască fiecare originea, puterile și scăderile sale, căci numai astfel poate câștiga o orientare reală și sigură despre forța facultăților sale fizice și psihice.

Orî ce întreprindere devine un făt mori, dacă nu stă în proporție cu ceea-ce suntem în stare a realiza. Multe din mizeriile ce se descarcă asupra indivizilor și popoarelor provin de acolo, că se apucă de lucruri ce nu le pot duce la îndeplinire. Orbecarea și nesuccesul sunt în mare parte rezultanta lipsei de orientare. Un om luminat și în curat cu ceea-ce este și poate realiza, nu va umbla cu capul în sac și chiopătând și pipăind ca la întuneric, ci sigur va călca cu pași măsurați și cumpețiți în calea sa. Tot așa trebuie să facă tot natul și un popor conștiu de chemarea și puterea sa. Din aceste considerante, studiul istoriei a rămas dintru început un obiect de preocupățiune al popoarelor de prima ordine. Urmărind de foarte mulți ani izvoarele referitoare la istoria bisericeii ortodoxe române indigene am trebuit, lucru firesc, să scrutez și evenimentele politice și izvoarele ce se referesc la acestea. Din notițele studiilor mele, prezent on. cetitorii în cele ce urmează un mănunchiu sub titlul: Istoria Românilor bănățeni. Este o nizuință de a înfățișa în formă pragmatică evenimentele politice și bisericești dintru început până acum. Istoriograful orientat va aprecia greutățile ce le întâmpină o asemenea scriere, când la multe din epocile trecute, trebuie trase cu stropi grei de sudoare brazde nouă, spre a face luminos trecutul nostru întunecat prin vitregitatea timpurilor. Am cercat izvoarele străine și române referitoare la acest obiect, dela cei mai vechi până la cei moderni, și m'am silit după puterile mele și după mijloacele, de cari am dispus, a prezenta o lucrare la înălțimea, ce o pretinde astăzi istoriografia română.

Am parcurs cronicile vechi ungare, precum și cele moderne. Asemenea am căutat să folosesc la obiectul indicat rezultatele uriașe ale marilor istoriografi Români: Hasdeu, Hurmuzaki, Tocilescu, Xenopol, Iorga, Dr. Onciul, Densușan etc.

Istoria Românilor bănățeni este puțin cunoscută. Scrierile noastre speciale mai vechi compuse de Laurian, Maniu, Vlad și Velea sunt uitate și trecute. În timpul mai nou, fostul meu coleg P. Dragalină, a publicat trei broșuri interesante referitoare la trecutul Românilor din Se-

verin. După-ce am studiat și scrierile speciale ale scriitorilor străini: Griselini, Böhm, Schwicke, Millecker, Pesty, Ortway, Szentkláray, etc. am revăzut notele mele și am publicat lucrarea mea prezenta. Truda multă, care am pus-o la compunerea ei, a fost înlesnită prin faptul, că sum originar din Bănat și fiind că din stinul poporului român bănățean am eșit și eu, iară număratoarele legături de sânge în văile frumoase ale Murășului, Begheului și Timișului din Bănat, mă leagă de această frumoasă și mănoasă provincă. Dar am făcut aceasta și din motivul de a paraliza unele scrieri tendențioase mai proaspete, cari vor să mistifice trecutul atât de glorios și bine meritat pentru patria și coroana ungară, ce-l posed în chip nelindoiș Românilor bănățeni, cu apărarea vadurilor Dunărei. Fericitul publicist și istoric George Barițiu se pronunță într'un loc astfel: „Este timpul suprem, ca istoria Banatului și a Românilor bănățeni să și-o scrie chiar ei“¹⁾. Cei bătrâni au murit de mult; iar dintre cei în viață singur colegul Dragalina a publicat din istoria noastră o scriere importantă. Socotesc deci, că n'am greșit cu publicațiunea mea, carea va fi continuată dacă nu va întâmpina greutăți. În Bănat zac comori de mare preț ascunse, atât în ruinele vechi cât și în limba și datinele Românilor. Dacă suntem sinceri, trebuie să recunoaștem, că noi aproape nimic sau de tot puțin am făcut pentru desgroparea acelor comori.

Meritosul istoriograf maghiar, Pesty Frigyes și societatea istorică din Timișoara are mari merite pentru descoperirea anticităților și documentelor referitoare la istoria părților banatice. Drept judecând trebuie să recunoaștem mai departe la vechii istoriografi ungari, mai multă și mai mare iubire de adevăr, decât la o samă din cei moderni. Timpurile vechi au trecut și moravurile s'au schimbat. Motive politice au născocit mijloace de luptă străine de domeniul istoriei, unde adevărul și dreptatea au să cumpească faptele trecute, rostind judecata asupra lor. Patria noastră dulce e locuită de mai multe popoare, cari toate la olaltă și-au vărsat sângele și și-au jertfit avutul lor pentru apărarea ei. Intre aceste popoare cel mai numărös element după Maghiari sunt Românilor. În partea sud ostică a patriei, și special în părțile așa numite banatice, Românilor au un trecut mare și frumos, plin de merite neperitoare pentru patria și coroana ungară. Acest trecut glorios, imprimat cu litere de aur în istoria țării noastre, este în parte dat uitării chiar de descendenții eroilor de odinioară; iară de altă parte e mistificat și prezentat în lumină neadeverată de o samă de scriitori tendențioși. Cercat-am deci scripturile vechi și noi și găsind de bine prezent în cele ce urmează, faptele străbunilor și viața lor în lumina, ce mi-se pare cea adevărată.

Vor fi scăderi și în lucrarea mea, ca în toate lucrările omenești, și de cari nici una din nenumeratele cărți, ce mi-au trecut prin mână n'au fost ferite. Cu dragă inimă am purtat truda și osteneala la această scriere, căci originar dintr'o familie veche, care după acte scrise în linie ascendentă și colaterală, aproape de un secol și jumătate stă în serviciul poporului meu: urmat-am și eu ca și alții calea străbunilor și dau neamului meu ceea-ce am mai bun și mai scump. Resplăta nu aștept, și fericirea mea cea mare va fi dacă voi vede pe alții mai capabili scuturând pulberea după documentele și actele vechi, și cercând scripturile colbuite să poată în formă mult mai potrivită și mai adevărată prezenta trecutul nostru glorios. Dacă bunul Dumnezeu mă va ajuta și dacă voi fi incuragiat și sprijinit cu acoperirea speselor, nu voi lipsi a continua cu publicarea altor lucrări în această materie mai detaliată, căci marele nostru savant Hasdeu zice: „Din toate regiunile locuite astăzi de Români la nord de Dunăre, Banatul și Oltenia cu prelungirea lor cea comună în țara Hașegului sunt singurele, cari reprezintă o continuitate neîntreruptă geografică-istorică a neamului românesc, un cuib de unde se romaniză treptat spre apus, spre crivăț și răsărit, ba indirect și cele de peste Dunăre, cuibul mereu descărcându-și prisosul, dar rămânând totdeauna plin“²⁾.

¹⁾ G. Barițiu: Ist. Trans. t. II. 661.

²⁾ B. P. Hasdeu: Românilor Bănățeni, București 1896 pagina 2.

Din străinătate.

Din Rusia.

Constituția rusească. Din Petersburg i-se vestește lui „Kölnische Zeitung“: Ministrul de interne a elaborat un program de reformă constător din 42 puncte, care se referă la introducerea în vigoare a noii constituțiuni rusești. În program se poartă grijă și de hotărîrea zemstrurilor cu privire, la reprezentanța națională.

Din Serbia.

Noul guvern Sârbesc. Gruici a primit însărcinarea pentru construirea noului cabinet. În cabinetul său au fost luați toți ministrii de mai nainte, afară de cel al justiției și instrucțiunii publice. Aceste două portofolii sunt încă neîndeplinite, dar este probabil ca mâne să aibe și aceste două resorturi șefii lor. Este puțină speranță de trăinicia guvernului, care după-ce vor fi votate legile necesare, va disolva Scupcina.

Din Franția.

Papa și concordatul francez. Din Paris se telegrafează, că la un institut de acolo episcopii francezi au ținut o adunare, la care un preot superior sosit la Paris din încredințarea papei a spus, că pontificele are de cuget să numească o comisiune constătoare din 2 metropoliți și 3 episcopi, care să aducă la cunoștința preoțimii franceze vederile sântului scaun cu privire la denunțarea concordatului și la politica preoțimii superioare catolice din Franția. Comisiunea este prezidată de cardinalii arhiepiscopi din Paris și Reims.

Războiul ruso-japonez.

Asediarea Port-Arthurului.

Tokio, 7 Dec. Dela cartierul general al armatei impresoratoare sosesc rapoarte după cari Japonezii bombardează de pe colina de 203 metri vasele rusești din port. Cuirasatul *Pobieda* a fost lovit de 6, un vas de tipul lui *Retvizan* de 16 proiectile. Și celelalte vase au fost atinse. La 15 c. a fost continuat bombardamentul, *Pobieda* a fost lovit de două ori, *Poltava* și *Retvizan* de 11 ori.

Tokio, 7 Dec. Comandantul suprem a armatei dela Port-Arthur vestește, că bateriile japoneze au continuat cu rezultat folic împotriva vaselor din port. Bombardarea continuă și acum.

Tokio, 7 Dec. Japonezii au reușit să afle prin spionii lor, că numărul trupelor din fortăreață este foarte mic și că nu ajunge să apere orașul cu succes. Operațiunile în contra forturilor *Sosuchan* și cele dela ost urmează. Se crede că se va ordona un atac general, dela care se așteaptă mult.

Din Mandciuria.

Londra, Conform unui raport sosit dela cartierul general al lui Oku la Agența Reuter, casele din satele din apropiere se reparază și se zidesc din nou, și se sapă fântâni. Toate aceste semne arată, că Japonezii au de cuget să erneze în pozițiile, în cari se află de prezent. Gerul nu le strică, numărul bolnavilor în armata japoneză este în proporție mic.

PARTEA LITERARĂ.

JALEA MOTILOR

Munților strălucitori
 Mult ne-ați fost folositori
 Căci Jancu până trăia
 El prin voi poteți av-a.
 Și din voi a răsărit
 Cel viteaz de toți slăvit.
 Munți ce n voi aur purtați
 După Jancu lacrimați
 Că de când El a perit,
 Tare voi v-ați pusitii!
 De aur de sunteți plini,
 Plini sunteți și de străini!
 Ce folos că străluciți
 Și pe Domni îmbogățiți,
 Carl pe noi, sărăct de noi,
 Frați de-atâtea veci cu voi,
 Mai de tot din voi ne-au scos
 De nu vă tragem folos,
 Numai darea vi-o plătim
 Și-am ajuns ca să cerșim!
 Numai voi și D-zeu
 Știți de traiul nostru greu!
 Dă-ne, Doamne ce dorim
 Că prea multe suferim!

Z. Dobrota.

Din înțelepciunea popoarelor. ✓

O scriitoare germană, acum patruzeci de ani, s'a apucat s'adune și să sistematizeze proverbiile din aproape de o sută de limbi: a luat un proverb ca temă și apoi a îngrămădit pe lângă el proverbi care exprimă același gând, dela toate neamurile. E interesant în câte miș și miș de chipuri tratează feluritele popoare aceiași idei în proverbi, fiecare după felul său de a fi și de a gândi.

Unul dintre capitole adună proverbiile care constată adevărul că firea lucrurilor e neschimbătoare ca „sângele apă nu se face“. Proverbul acesta îl are și autoarea, dar la alt capitol, și-l dă ca albanez nu ca românesc. Frumos e pentru noi, că în capul acestui capitol pune un proverb românesc pe care-l găsește ca cel mai potrivit dintre toate câte le-a adunat. Adevărat e, că l'a tradus așa de rău, în cât a trebuit să-mi bat capul până să știu care este. Ea zice: „natura n'are vindecare“, însă proverbul la care s'a gândit autoarea e: „năravul din fire n'are leuire“. Afară de aceasta, care e pus — cum spusese — în fruntea tuturor și care într'adevar exprimă mai limpede ideea întregului capitol, autoarea n'are alte proverbe românești în capitolul acesta, pentru că unul: „rața sălbatică nu se dă îmblânzită“ pe care-l dă ca românesc e, se vede din greșeală ca al nostru, pentru-că cel puțin eu unul nu știu să existe în poporul românesc.

Proverbul „ce se naște din pisică, șoareci mănâncă“ îl are, și-l arată ca italian și ca albanez. Acest proverb, cunoscut în literatura noastră și dat de scriitorul Filimon chiar ca al doilea titlu al romanului său „Ciocoi vechi și noi“, nu cred nici eu că este al poporului nostru, ci e introdus de scriitorii. Se poate că e albanez.

Broasca nu se lasă de orăcâit, sau găscă nu se lasă de găgâit, sau pisica nu se lasă de prins șoareci, acestea sunt proverbe daneze. Broasca nu-și lasă balta, zice Englezul, ear Francezul: oaia behește tot într'acelaș fel. Mai frumoasă e vorba Danezului: Broasca pune-o și pe tron de aur că tot o să sară în mlaștină, ear Persianul zice: Dă-l cerșitorului toată bogăția lumii că tot va umbla după pomană. Acest proverb îmi aduce aminte de altul din literatura sanscrită, pe care autoarea nu-l are; Cănele fă-l împărat și-l îmbracă în profiră, că tot va căuta tălpi de cizmă prin gunoie. Un proverb al Talmudului: Leagă și mărăgăritare de gâtul porcului că tot se va tăvăli prin noroiu. Turcul zice: Barza se naște și pierce cu lac! lac! (din cioc). Mielule, mielule, asta e

rugăciunea de toate zilele a lupului, zice Danezul, ear Negrit din coloniile engleze: Eu sunt corb, și de stat pe cracă fac cra; și de mă dau jos fac tot cra! Cănele cu coada tăiată, tot căne a rămas, zice Italianul de cei ce-și schimbă felul vieții, ca și Latinul cu: Lupul își schimbă părul, dar năravul nu. Acest din urmă proverb e cunoscut, cu puțină variație, de toate popoarele Europei. Lituanul zice: Haina e schimbată, dar slușa e tot ea. Olandezul: Lupul îmbătrânește, dar nici prin gând nu-l dă să se facă mai cu minte; sau despre unul: s'a potolit și el ca lupul bătrân. Ceea-ce e una cu cotoiu calugarit. Vorba Rusului: Când năpârlește năpârca, tot într'o piele de șarpe se vără, sau a Italianului: Vulpea își pierde blana dar nu și păcatele. Ear Norvegianul: Lupul cascade gura după miel să-l prindă, chiar și când îl ese sușetul.

Firea se moștenește din neam în neam, pentu că aschia nu cade departe de pom. Bine zice Rusul: Uliul n'are nevoie să-l învețe cum se smulg penele; sau: ce se naște din lupoaie o s'alerge după oaie, ear Litvanul: Cine arată lupului drumul prin pădure? sau și așa: Cerșitorul și lupul își găsește singur drumul. Ear Finlandezul: Ce te apucă să înveți câni cum să latre! Pentru-că ce se naște din găină cotcorozește — o vorbă a multor neamuri — și, vorba Francezului, un copoiu bun n'asteaptă să-l înveți cum să vâneze, sau iepurile nu trebuie să meargă la școală ca să știe cum să roadă varză, zice Rusul, și tot el cu mult umor: broasca nu-și învață din psaltirie cântecul (adică n'are nevoie de învățătură). Caprele nu fată oi, zice Negritul din Africa, vulturul nu scoate turturele zice Italianul, ear Flamanziul: Sălciile nu fac piersici. Aceasta îmi aduce aminte de proverbialele noastre versuri: Când o face plopul pere și răchita vișinele. Rusul: nu poți culege nucă din alun, ear Danezul: Ce cauți struguri pe măciș? sau, Scutura plopul cât vrei că n'o să cadă nucă. Olandezul o cam schimbă: Din ciresi nu scutura vaci, o vorbă care dovedește despre ocupațiunea lor principală, creșterea vacilor, vestite ca și cele de Elveția. Cu haz e proverbul Flamanziilor: Dovleacul nu știe ce sunt lămâile. Albanezul zice: Cine-mi spune cum se fac copac din cimbri?

Fiecare cu ale sale. De aceea ori cât s'ar întinde cănele, leu tot nu se face, Danezul zice: Ce aștepti ca să cânte broscioiul ca priveghetarea? Și tot el: De pe măgar nu poți tunde lână, sau și: Seroafa nu cântă ca sticletele. Ear Litvanul: Dela țap nici lână nici lapte. Ear Persianul cu mai multă filosofie: N'astepta răcoreala dela ardeiu iute și nici omenie dela porcule-de-căne. Arșița nu-ți stămpără setea, zice Englezul, și din donița cu apă nu poți scoate bere.

G. Coșbuc.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 9 Decembrie 1904.

— **Proces nou.** Senatul de acuză al tribunalului din Oradea-mare, absolvase pe redactorul nostru responsabil dl Sever Bocu de sub acuza ridicată de procuror în contra d-sale ca autor al articolului «Lupta comitatului în contra noastră» apărut în Nrul 181 al «Tribunei Poporului», în care procurorul a aflat agitație împotriva «domnilor».

Procurorul a apelat însă la tablă și după cum ni-se telegrafează din Oradea-mare, tabla a primit motivele procurorului și a pus sub acuză pe dl Bocu și pentru articolul acesta.

Va să zică n'a fost destul cele 3 luni de temniță, trebuiesc frânți cu desăvârșire luptătorii pentru poporul român. Astă-i programul d-lui Tisza d'a împăciui naționalitățile.

— **Societatea „Petru Maior“** a tinerimei române univ. din Budapesta își va ține obicinuită ședință festivă în memoria patronului ei, Sămbătă la 10 Dec. n. în sala hotelului „Royal“. Progra-

mul cuprinde 7 puncte: 1. N. Popovici „Cântec de seară“, esecut. de corul societății. 2. „Curențe culturale la noi în secolul XVII“, disertație de Ilie Minea, stud. în filoz. 3. Haydn: „Simphonie II“, quartett de violine, violă de cello. 4. F. Paolo Tosti: „Vorrei morire“, solo de tenor, esec. de Daniil Vasu stud. în drept, acompaniat la pian de Aurel Iorga, stud. în med. 5. „La stână“, schiță de Sebastian Stanca, stud. în filoz. 6. V. Abt: „Seara“, esec. de corul societății. 7. „Potpouriu românesc“ de I. Mureșianu esecutat de orchestra societății. După program, cină comună. Inceputul precis la 8 ore seara. Prețul de intrare: de persoană 2 cor. de familie 5 cor. Contribuiri peste taxe se primesc cu mulțumită și se vor publica.

— **Alegerea din Boroșineu.** Despre alegerea din Boroșineu primim următoarele: Văzând că nimenea nu V-a scris despre decursul alegerii din Boroșineu, mă văd silit eu să Vă comunic cele întâmplate la noi.

Ținându-se alegerea de membrii congregaționali în Boroșineu, m'a cuprins o durere mare văzând că inteligența noastră din Boroșineu și jur, deși este o cunună frumoasă de inteligentă, nu s'a interesat de alegere. Noi Șiculanii eram aproape siguri de învingerea Românilor. Încât privește consătenii mei, pot zice că s'au prezentat destul de frumos în Boroșineu, așa că două treimi au dat votul pentru candidații nostri. Astfel așteptam ziua alegerii cu bucurie, cugetam că va fi o zi de bucurie pentru noi, și cum să nu cugetăm așa, când un avocat Român ne scrisese din Boroșineu, între altele:

„Fraților! Nouă ni-e foarte frică de comuna Șicula și de comuna Gurba.“ Auzind noi cuvintele acestea n'am mai putut sta pe loc, deși era vre-o trei zile până la alegere, umblat-am ziua noaptea prin frig și astfel am câștigat majoritatea voturilor din comuna noastră, o parte din trei au dat votul pentru lista contrară, cari deocamdată află de bine să nu-l numesc în speranța că în viitor își vor deschide ochii mai bine și vor merge toți cu al noștri. Și plecarăm plini de covingere în izbândă noastră. Dar colo ce să vezi! Acolo cum am ajuns ne-am umplut de mâhnire când am văzut Boroșineul că doarme dus, nimenea nu ne iese în cale, numai dl protopop Constantin Gurban ne-a primit și d-sa singur și fără însuflețire. Aceasta a fost primirea cea vestită ce o am așteptat când am plecat de acasă. Se vorbea că tot Ineul e în pornire pentru luptă, dormeau însă toți și toate, drept somnul cel de moarte. Numai străinii se codeau de bucurie, văzând că inteligența noastră nu se interesează de popor, ci-l lasă de își bat ei joc de el și astfel părăsit de inteligență se pot juca cu poporul ca cu o păpușă, bietul popor așa a fost acolo ca o ciurdă de vite, par'că nu e chemat acolo să și susțină dreptul său cel scump, pe care depunându-l odată în mâinile celor străini, de neamul său, aceia domnesc peste el și aruncă la dări fără să întrebe că oare poate bietul popor suporta ori nu. Clubul nostru național dela Arad s'a interesat să candideze în fiecare cerc și Români, dar luptă aici n-a fost. Noi umblam prin comuna noastră, flămânzi setoși și fără odihna omului tot cu dorul în oase doar doar vom învinge, mai ales subscrisul de neodihnă ce am îndurat înainte de alegere m'am îmbolnăvit de nici acum numi-a trecut, de și a trecut vre-o două treisăptămâni dela alegerea atât de intristată, și poate că nu-mi va trece până voi ajunge să văd în cercul Boroșineului o învingere românească, și să-l văd că sunt vrednici să cânte „Deșteaptă-te Române“, frumosul și simțitorul nostru cântec național. Dar poate că aceste cuvinte nu stau în Boroșineu, că le duce Crișul alb, care tocmai prin mijlocul acestui orașel trece și le duce în râul Tisza de unde trec apoi și se ineacă în Oceanele cele mari.

Cu durere vă rog să publicați acestea rînduri dar și plin de speranță că în viitor ne vom prezenta mai înarmați cu armele vredniciei și a bărbăției. Așa să ne ajute D-zeu!

Avram Borcușia. econom.

— **Colegul.** În vreme-ce deputații kossuthiști sunt răspândiți prin țeară, ca să rescoale vezi doamne țeara, pentru marea nedreptate ce li-s'a făcut lor, un coleg d-al lor a păt-o foarte trist și rușinos. Deputatul kossuthist dr. Eötvös Bálint, ficiorul vestitului Eötvös Károly, om cu trecere între Unguri, a fost Mercuri osândit de tribunalul din Budapesta la 3 ani temniță pentru înșelăciuni. O grămadă de înși au făcut arătare la judecătoria împotriva lui Eötvös, pentru înșelăciune. Pe o femeie a înșelat o cu 90,000 cor.,

lăsând-o, din atâta avere, pe uliți. Celelalte sume sunt mai mici, dar laolaltă a înșelat peste 100,000 cor.

● **Bugăciuno.** Cu ocaziunea deschiderii școlii celei noue din Brețcu dl protopresbiter Constantin Dimian a rostit următoarele:

Dumnezeule, Dumnezeul nostru! Cătră tine înălțăm glasul rugăciunii noastre și Ție plecăm genunchii noștri în această școală nouă pe care credincioșii acestei parohii au ridicat-o spre creșterea și luminarea fiilor lor. Pleacă-ți urechea Ta, ascultă rugăciunea noastră și precum ne-ai susținut până acum, așa nici pe viitor nu-ți uita de noi și nu-ți întoarce fața dela noi, Doamne nostru! Ajută-ne în ziua năcazurilor și ne întărește în credința cea adevărată Numai cătră tine alergăm Peaputernice Părinte și Ție ne rugăm, ca să dai duhul înțelepciunii, duhul înțelegerii, duhul adevărului și a dreptății, al păcii, al dragostei și al iubirii de frați, al înțelegerii între noi toți, ca cu toți să ne păzim credința noastră neclătită întru tine. Întărește Doamne și pe învățătorii lor, ca să-și poată împlini cu sfințenie datorința de părinți adevărați sufletești, ca astfel să ne poată conduce copiii cătră mărirea și fericirea lor, spre bucuria părinților și sala și mândria noastră a tuturor. Primește Doamne jertfele tuturor cari au contribuit cu rodul ostenelelor la ridicarea acestei școli. Răsplătește lor pentru aceste daruri pământești cu darurile tale cele bogate cerești, cari le-ai găsit tuturor celor ce te iubesc pe tine și nădăduesc întru tine. Arată-ne pe toți a fi adevărați apărători ai sfinței tale biserici și sprijin puternic Preînălțatului Împărat și Rege apostolic, ca astfel întăriți cu toate darurile Tale bogate să aflăm liniștea sufletelor noastre și mângăierea, că toți ni-am făcut legea de a ne împlini datorințele noastre din îndemn propriu spre mărirea și fericirea noastră și a fiilor noștri. Primește această școală sub scutul aripilor tale și o sfințește pe dânsa spre a deveni izvor nesecat de lumină și înțelepciune, curățitoare de tot păcatul ca împodobiți cu toate darurile tale să Te laudăm, mărim și mulțămim acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

— **Alegerea din Radna.** Ni se comunică din izvor sigur, că învinuirile aduse părintelui Iosif Vuculescu, că n-ar fi luptat la alegerile congregaționale pentru lista românească, au fost nedrepte. Adevărul e că părintele Vuculescu a și votat cu lista românească și a și luptat pentru biruința ei. Așa fiind ne pare rău, că în urma informațiilor greșite, l-am acuzat fără temei și l-am atins pe părintele Vuculescu. Ne face tot atât de mare plăcere rectificarea aceasta, pe cât de mare durere ne-a pricinuit șirele pe cari siliți fost-am atunci să le scriem.

— **Ricciotti Garibaldi greu bolnav.** Din Roma se vestește, că Ricciotti Garibaldi, despre care în timpul din urmă s'a vorbit atâta, s'a îmbolnăvit greu de aprindere de rărunchi. Popularitatea sa dovedește mai ales faptul, că numeroase telegrame sosesc în care se face întrebare asupra stărei rudei marelui Garibaldi.

— **Lupta dela Cermel.** Se știe că frumoasa luptă ce s'a dat pe luncă este a se mulțumi stăruințelor unor fruntași bravi de acolo, cari luptat-au ca niște lei pentru învingerea listei naționale. Fost-au însă și acolo conducătorii cari nu și-au făcut datoria. Intre aceștia am înfierat și purtarea d-lui preot Atanasie Popovici din Apateu. Primim acum, privitor la cele scrise de noi, scrisoarea de mai la vale dela doi învățători cari îl apără pe părintele Popovici, de unele învinuiri ale corespondentului nostru, dar nu-l pot apăra — nici ei — de faptul: *c'a lipsit dela postul datoriei.* Eată scrisoarea: *Stimate dle Redactor!* În numărul de Duminecă a „Tribunei“ s'a publicat la adresa d-lui preot de aici Atanasie Popovici unele învinuiri.

Pentru limpezire, las să urmeze următoarele: E adevărat că dl preot Popovici nu a luerat cu nimica la triumfarea listei naționale, dar nici contra noastră nu a fost. El din unele puncte de vedere a fost pasiv. Dar după cum se amintește că părintele ar fi servit sfta Liturghie în stare abnormală nu e adevărat. Aceasta este numai o scornitură fără bază.

Informatorul raportorului, să vede că e un astfel de om, ce voește a săpa groapa altuia. O astfel de scornitură numai dintr'un cap necept a putut eși.

Ori cine poate să creadă, că de s'ar fi întâmplat aceasta noi am fi fost cei dintâi cari am fi făcut arătare la locul competent.

Primiți Vă rugăm d-le Redactor expresiunea stimei noastre. Apateu, la 28 Nov 1904. Ioan Caba, inv. gr.-ort. G. Petrescu, inv. rom.

— **Aventura principelui Nichita al Muntenegrului.** Din incidentul botezului moștenitorului de tron italian s'a dus la Roma unde zilele trecute a avut o mică aventură. Principele a eșit la plimbare cu trăsura, când pe corzoul Vittorio Emmanuel o femeie cu fața schimbată s'a repezit la trăsura principelui, ridicând mâna asupra lui să-l lovească. La vederea asta vizitiul cu un pumn a așternut-o pământului, iar trăsura a mers mai departe. Condusă la poliție, acolo s'a constatat, că ea era de mai mult timp în casa nebunilor. Neputându-se dovedi că și de astă dată a fost cuprinsă de accese de nebunie, i-s'a dictat o pedeapsă de 35 zile închisoare.

— **Nenorocirea din Galați (România).** Un grav accident s'a petrecut în docurile din Galați Remorcherul „Fortuna“ suferind oarecari avarii la roata dela pupă, a fost introdus în docuri unde a fost ridicat sus cu macaraua docurilor. Căpitanul Lavrindos Gratos și primul mecanic Anton Micumonti s'au băgat cu barca sub remorcher pentru a observa avariile. Pe când ei se aflau dedesubt, lanțul macaralei s'a rupt și remorcherul a căzut peste ei. Mecanicul Micumonti, oribil mutilat, s'a înecat, iar căpitanul rănit mortal, a putut fi salvat.

— **Societatea de lectură „Ioan Popasu“** a tinerimei studioase dela Institutul teologic pedagogic din Carinsebeș invită cu toată stima la *ședința publică* ce o va aranja în memoria marelui Metropolit Andreiu baron de Șaguna luni în 29 Noemvrie st. v. în sala „Reuniunii de cântări“ din loc. Începutul la 5 ore și jumătate seara. Oferte benevole se primesc cu mulțumiri și se vor cvita publice.

PROGRAM:

1. D. Cunțan: „La mormântul Marelui Andreiu“, exec. de corul societății.
2. „Memoriei Mitropolitului Șaguna“, poezie de A. Marienescu, predată de George Belcota cl. c. III.
3. „Barbu lăutarul“, de V. Alexandri, predat de Ioan Suriașiu cl. c. III.
4. „Andreiu baron de Șaguna“, dizertație de Romul Ancușa cl. c. III.
5. „Căpitanul Romano“, poezie de V. Alexandri, predată de Săcoșan ped. c. III.
6. * * „Imn școlar“, executat de corul societății.
7. „Ghiaura“, poezie de G. Coșbuc, predată de Pavel Magdescu cl. c. II.
8. E. Engelsberg: „Graiul părintesc“, executat de corul societății.

— **Arestarea unui căpitan rus.** Căpitanul rus Constantin Luby, fugit din Rusia după ce fusese condamnat de un consiliu de războiu de acolo, a fost arestat alăltăeri în Galați (România) de jud. de instrucție cab. 2, spre a fi estradat. Mandatul de arestare a fost confirmat de tribunal, căpitanul a fost trimis la arestul central până la terminarea actelor de extrădare.

— **Din Constantinopol.** Din Ancheta începută în localitate de către consuli ruși și austro ungari din Monastir, rezultă că rapoartele caimacamului din Florina pentru a se descărca de responsabilitatea asasinatelor din satul bulgar Zelenic, asasinate care, după asertiunile caimacamului ar fi fost pricinuite în urma unor certuri între nuntași, sunt cu totul inexacte și că acele asasinate au fost comise, după cum s'a mai anunțat, de către o bandă grecească.

— **Amănunte asupra sinuciderei locotenentului Prusiac Dietz.** În numă-

rul nostru de ieri am vorbit despre tragica sinucidere a locot. prusiac Dietz, complexând astăzi această nenorocită întâmplare cu următoarele amănunte:

Intr'o altă scrisoare aflată în urma sinuciderei, scrisoare care e bine constatată, că e scrisă tot de mâna nenorocitului locotenent, rezultă că; șicanele și persecuțiunile de cari nenorocitul locotenent se plânge că le suferea atât pe nedrept din partea colonelului său, ele durează încontinuu de aproape 4 ani de zile!...

Lăsăm să urmeze mai în jos însuși cuvintele scrise de sinucis: — *Ura neîmpăcată*, ce o avea asupra mea acest comandant nu era o cestiune de serviciu militar, ci era o ură cu totul privată. *In timp de patru ani am suferit destule nedreptăți din partea sa și încă dintre cele mai mari, mai mult nu mai puteam răbda.*

Nenorocitul ofițer a fost înmormântat cu o pompă dintre cele mai strălucite, fiind deplâns de întreaga garnisoană a orașului Mainz, din care regretatul locotenent făcea parte, și unde se bucura de o mare simpatie.

Această tragică sinucidere, a făcut o foarte mare senzație pretutindeni, și mai cu seamă în cadrele militare Prusiace. E vorba că Ministrul de război ar fi și ordonat o anchetă, spre a se dovedi dacă în realitate, regretatul ofițer era pe nedrept persecutat de către numitul colonel.

— **Alegere de reprezentanți comunali în Șimand.** Ni-se scrie că în 28-lea l. trecută, o frumoasă luptă românească s'a dat în comuna Edd Șimand la alegerile de reprezentanți comunali. Românii au oferit străinilor pact ca jumătate să s'aleagă dintre dinșii, jumătate dintre străini. Oferta acesta prea marinos a fost refuzată însă din partea străină. Un domn mai sfătos s'a găsit între ei — scrie corespondentul nostru I. Mornăilă — care a zis, nu ne trebuesc Români, învingem noi și fără ei. Așa noi ne-am apucat la luptă. Și a mers bine treaba până după amiază, atunci văzând străinii că pentru ei n'o să iasă treaba bine au trimis după slujile domnilor *Kinczik, Takács Müller și Haas Bela*. Dar noi am prins tot mai tare curaj. Și sfârșitul a fost că noi am ieșit învingători, am avut cu 87 voturi mai mult ca străinii. — *Lăudați să fiți înaintea obștei românești bravi Șimandani, cari singuri de capul vostru, povățuiți de înțeleapta-vă minte și româneasca-vă simțire, știți să luptați așa cum ați luptat și să scrieți așa cum ne-ați scris. Aducem și noi laudă primarului vostru.*

† **Ioan Broju.** Despre moartea subită a capelanului militar Ioan Broju ni-s'a trimis următorul anunț:

Subscrișii, cu inima înfrântă de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, amicilor și cunoscuților, că Ioan Broju, capelan militar gr.-or. cl. I. și asesor consistorial onorar, a încetat subit din viață Duminecă noaptea spre Luni, în 22 Novembre st. v. în etate de 40 ani. Rămășițele pământești se vor lua din casa rece a spitalului militar și se vor înmormânta în cimiterul militar de aici Mercuri, în 24 Novembre st. v. după amiază la orele 3. — Sibiu, 25 Novembre st. v. 1904. *Jalnica familie.*

— **Soldații ruși nebuni.** În ultimele săptămâni s'a vorbit mult despre cazurile de nebunie în armata lui Kuropatkin. Răul a luat în timpul luptelor în jurul lui Liao-Yang și Mukden așa dimensiuni în cât guvernul a crezut de cuviință să ia măsuri energice. Ofițerul Germinier, medicul statului major de marină, care cunoaște Asia Orientală se exprimă în această privință astfel: „Ukazurile Țarului, spune d-rul Germinier au trimis rând pe rând trupele disponibile din

juberniile Vilna, Kiev, și alte părți spre Asia Orientală. Intre aceștia se află peste 100.000 de țărani care au fost trimiși din colibe lor pe câmpul de luptă departe 11.000 kilometri de regiunea lor. Sunt țărani săraci cei mai mulți înșurați și părinți de familie care nu știu scrie nici citi și care n'au auzit măcar de numele de japonezi. Cât de mare trebuie să fie uimirea lor, când zăresc pe japonezi cu culoare pelei galbenă și cu ochii tăiați în formă de migdală! Când după o călătorie de trei săptămâni, osteniți buimăciți sunt băgați în luptă; nu trebuie ei să vadă draci în acei pitici galbeni?

Pericolul și moartea li-se prezintă în aceste lupte moderne sub forme noi, înspăimântătoare. Aci e o luptă de artilerie ca la Vafancu la care sunt uciși 104 cai din 107, dincolo o salvă de arme nevăzute, care rărește rândurile celor ce merg la luptă, tunuri invizibile, care aruncă proiectile grele de 60 livre la o distanță de 10 kilometri, douăzeci de mine care exploadează de odată; toate acestea deșteaptă în mințile naive și nepreparate ale acestor țărani impresiunea unui puternice catastrofe naturale, una din acele scene din evanghelie despre care le-au vorbit popii acasă. Buimăciți moralicește și zăpăciți de rachi, bietii oameni sunt victime preparate înadins pentru tot felul de halucinațiuni și pentru explozii de nebunie.

Medicul Linievici din regimentul 1 de infanterie siberiană povestește următoarea scenă dela lupta din L'ao-Yang:

Soldatii căpitanului Sipiagin erau întinși ca lanț de tiraliori în dosul unui retransament.

Trei șrapnele explodară pe neașteptate lângă ei și i acoperiră cu pământul scormolit, pe când în flancul lor se auzi o salvă de arme japoneze.

Sipiagin comandă „Foc!“ Trei-zeci soldați, între cari căzuseră șrapnelele, rămaseră nemiscați.

„Trageți băeți, ordonă Sipiagin. Oamenii nu se mișcă. „Trageți odată sau vă frică?“ strigă căpitanul. Nici un răspuns. Deabia după cinci minute cei 30 de soldați își reveniră în fire și executară comanda.

Cazuri de asemenea natură se întâmplă foarte des. Așa s'a văzut în ultimele lupte de lângă Mukden cum majorul Suvorin ridică sabia în aer pentru a da un ordin și de odată a rămas mut ca împetrit pe cal, incapabil de a profera un cuvânt.

— **Cea mai mare și mai strălucită catedrală din lume.** La New-York s'a început lucrarea unei mărețe catedrale catolice și cari nu va avea asemănare în lumea întreagă.

Va putea să conțină 70 de mii de persoane.

Va avea o lungime de 164 metri și va întrece pe S. Paul din Londra (152 m.) și înălțimea domului va atinge 145 m. S.-Petru din Roma are numai 132 m. și S.-Paul din Londra 110 m.

Noua catedrală va costa 125 milioane de lei, și va fi numită Sf.-Sofia. Stilul ei va fi al bisericilor catolice moderne. Acesta va fi monumentul cel mai înalt din New-York.

— **Un om care bea în fiecare zi 25 litre vin.** Un econom, de altfel cu bună stare în comuna Bohovar (com. Torontal) și a făcut numele neperitor. El bea regulat în fie care zi câte 25 litri vin bun de Silaș. Dar drept, că și era un voinic de om cât un munte. Nici odată nu-l vedeai însă turmentat, ci numai vesel, amical și prevenitor. Greutatea lui era de 186 kilograme. În timpul ultim n'a mai putut bea decât 17 litri pe zi, semn că i-se apropia sfârșitul. Acum nu mai bea nimic. A dormit în Domnul, lăsând șease copii orfanți. Defunctul era figură cunoscută și în Lugoj, unde mulți l'au văzut în societatea unor birtași de aici, cărora le lifera vin din viile lui. S'a întâmplat de multe ori că voind a intra în câte o cafenea, trebuia să i-se

deschidă și jumătatea a II-a a ușei, căci grosimea lui uriașe nu sta nici de cum în proporție cu dimensiunile ușilor.

— **Cea mai clară dovadă, că o carte este bună, o arată trecerea mare, pe care o are aceea carte.** O trecere deosebită a avut dela început călindarul Poporul Român ce apare în Budapesta. Nici unul dintre calendarele românești nu s'a putut ridica la o trecere așa mare ca aceasta. În anul I. s'au trecut 15 mii exemplare, în anul al doilea 25 mii. Cauza este, că în totdeauna a dat cetitorilor un material cât se poate de bogat și variat. În anul acesta a apărut în 40 mii exemplare cu cuprins mult mai interesant ca până acum. Conține articole despre legi, despre procese, dări, despre războiul ruso-japonez, tabele despre calcularea cametelor și statistice pline de interes, articoli literari scriși de scriitorii tineri distinși, însoțite toate de peste 100 ilustrații frumoase. Se estinde pe 210 pagini și să prezintă într'o haină foarte frumoasă. Costă numai 40 fileri, plus 10 fileri porto postal. Dela 15 exemplare în sus se dau 15 procente rabat plus speșele de post. Se află de vânzare la tipografia „Poporul Român“ în Budapesta VI., Amazon u. 6—8.

TELEGRAME.

Marî perderi rusești.

Tokio, 8 Dec. Insemnătatea ocupării dealului de 203 metri din preajma Port-Arthurului se poate judeca și de pe cele întâmplare erî. Japonezii au dus adică pe acest deal tunuri mari de unde bombardează nu numai interiorul cetății, dar și vasele de războiu adăpostite în port. Bombardarea s'a făcut cu atâta strășnicie, încât **trei mari vapoare de războiu, (Podiela, Retvizan și Baian) au fost scufundate, car altul (Poltava) stricat rău, așa că nu mai e în stare de luptă.** Flota puternică d'odinioară se poate socoti ca nimicită și dacă Japonezii mai țin înconjurat și de pe mare Port-Arthurul, e numai ca să nu între în port vre-un vas care să ducă muniții.

Japonezii au mai aprins și marea magazie cu praf de pușcă. Starea Rușilor este desnădăjduită.

ECONOMIE.

Arad, 9 Decembrie st. n.

Excursiune științifică la Mezöhegyes. Invățătorii tractului Arad, însoțiți și de unii dintre oaspeții, au escurs săptămânile trecute la Mezöhegyes, spre a cerceta stabilirea economiei de model de acolo. Despre excursiunea acestei organului oficios al Reuniunii publice următorul raport, pe care-l reproducem fiind de interes general: La ordinul ministrului de agricultură Béla Tallián, excursioniștii au fost întâmpinați la gara din Mezöhegyes de dl căpitan comandant al hergheliei și de dl inspector al domeniului și așteptați cu douăsprezece trăsuri de gală, trase de cai frumoși și sprinteni ca și niște smei. La dornță, invățătorii au fost conduși mai întâi la direcțiunea domeniului, unde președintele Iosif Moldovan, a prezentat directorului suprem dlui Balint Juhász pe invățătorii excursioniști, dând expresiune mulțumitei lor pentru dispozițiunile de preveniență, și rugându-l, a aduce aceasta și la cunoștința ministrului pentru grațioasa și prea înalta concesiune.

De aici au plecat excursioniștii sub conducerea dlui inspector al domeniului Riszdorfer László la fabrica de cânepă, unde lucrătorii, partea cea mai mare femei, melitau și peptenau cânepa frumoasă ca lână, o așezau în teascuri preșuite, gata de a o expeda, partea cea mai mare, pe la fabricile de țesătorie din America, unde cânepa țării noastre este considerată de o calitate aleasă și se bucură de o deosebită atențiune. Am văzut lăptăria din care se expedează zilnic sute litrii de lapte în careșele din apropiere, cu deosebire în Arad. Diferitele soiuri de vaci așezate după soi și etate în grajduri separate, câte 100—150

la un loc, dintre cari esceleau vacile de kuhland-simmenthal, cu taurii lor de 11—12 măgi metriche și cu vacile ce dau câte 2500 litre lapte la an. După colorii vacile încă erau separate. Coloarea dominată a fost culoarea galbină, deși după explicările dlui inspector, culoarea roșie închisă, în timpul mai nou, este mai căutată, și va da încurând îndărăpt pe cea galbină. Soiul maghiar, de culoare albă cu coarne mari, se ține numai pentru prăsilă de boi de jug, fiind mai suportabil. Vacile din acest soi sunt mai mici și mai neproducătoare, taurii însă sunt exemplare de admirat.

Ingrășătoarea de vite încă e admirabilă. Aici să ingrașe anualminte mii de exemplare și se expedează cu prețuri considerabile prin țările apusene, cu deosebire prin Germania.

La amiază a fost prânz comun, la care a participat și inspectorul domeniului. Toaste încă n'au lipsit. Părintele Simeon Cornea a ținut un frumos toast pentru îndelunga viață a Maiestății Sale, urmat de mulți ani cântat în cor de cei preșinți. Părintele Iosif Moldovan a toastat pentru ministrul Béla Tallián, care la rugarea sa telgrafică a învrednicit pe invățătorii de aceasta frumoasă și instructivă ocaziune. Invățătorul Nicolau Ștef a închinat în sănătatea directorului Balint Juhász și a reprezentantului său inspectorului Ladislau Riszdorfer. Ear inspector Riszdorfer mulțămind de atențiune, a închinat în sănătatea invățătorilor români.

Tot cu aceasta ocaziune, la propunerea membrului Nicolau Ștef, s'a făcut adresă de mulțumită ministrului Béla Tallián, care a și răspuns telegrafic, mulțumind invățătorilor de atențiune.

După prânz, am cercetat herghelia cea frumoasă unde ni s'au arătat și explicat cele frumoase și prețioase soiuri de cai, dintre cari esceleau: Nonius, Gidran și Furioso.

Interesantă a fost și grădina de pomi a domeniului ce se estinde pe 29 jugăre de pământ. Grădina este împărțită în 12 table mari, în cari se nobilitează nenumărată mulțime de meri, peri, pruni, cireși, vișini, cainsini, perșeci și nucii de cele mai alese soiuri. Nobilitare se face exclusiv prin oculare. Pomii nobili în vârstă de 4—5 ani se împart anualminte, parte gratuit, parte cu preț redus, celor ce se adresează în aceasta privință secțiunei de pomologiei dela ministerul de argonomie. Din aceasta pomologie se împart anualminte circa 10.000 pomi nobili și 1.000.000 „pădureți“.

A urmat apoi cercetarea fabricii de zahar. Arangiamentul acestei fabrici este de nedescris. Timpul scurt ce l'am petrecut aici, nu ne-a fost de-ajuns, spre a putea face o descriere mai amănunțită. Am început însă intuirea noastră dela magazinele de svecle și treptat am ajuns până la locul unde se pachetează și expedează zaharul alb ca zăpada. În acest stabiliment lucrează mai multe sute lucrători, bărbați femei și copii. Fabrica lucrează anualminte 1.100.000 măgi metriche de svecle, din cari aproape jumătate le produce domeniul.

Și cu aceste, apropiindu-se timpul de plecare însoțiți de nobilul și simpaticul nostru călăuzător Ladislau Riszdorfer, am ajuns la gară, de unde după sincere salutațiuni și mulțămite, ne-am depărțat, cu o mulțime de curoștințe căștigat în această scurtă dar' instructivă excursiune, și de a ne reîntoarce cât de cu grabă cu întreaga reuniune la acele locuri, spre completarea studiilor făcute, dar' într'un timp de vară, mai potrivit ca cel de acum.

POȘTA REDACȚIEI.

Avis. Celor cari au comandat cartea „Românii din statul ungar“: Primul transport s'a vândut, îndată ce sosește al doilea (din București), vi se va expedia.

Saturău. T. B. Le-am primit, dar încă nu le-a venit rindul. Și de altfel cu greu se vor putea publica fără să te expui a da față cu — procurorul. Neschimbate la nici un caz.

Ab. 4331. La Sâmbătenii n'a ieșit lista română. S'au purtat slab Românii de p'acolo.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

V. A. Budapesta. Vă rugăm să comunicați esactă adresa D-voastră.

Redactor responsabil: Sever Bocu.
Editör-proprietar: George Nishia.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că pe Strada Kossuth Nr. 43 în Arad a trecut în posesiunea mea

prăvălia de faur

(mai înainte a lui Stamberger Jozsef)

După o experiență de mai mulți ani câștigată în faărici din Budapesta și Viena, am ajuns în plăcuta situațiune să pot îndeplini tot felul de lucrări dela cele mai simple până la cele mai complicate prompt și pentru prețuri foarte culante.

Rugând binevoitorul sprijin al onor. public, rămân Cu deosebit respect:

Végh István

măstru mäsar.

337

Bijuterii, oroloage, aur călcat

și requisite de argint, seduli de amănetaie cumpără pentru prețurile cele mai mari ori le schimbă pentru obiecte noi

DEUTSCH IZIDOR

ciasornicar și giuvaergiu

ARAD, Strada Bisericii
(Palatul minorităților.)

Isvorul cel mai estin de cumpărare de bijuterii și oroloage.

Se cantă un învățacel.

Nr. Telefonul 438.

381

In Ardeal, într'un ținut curat românesc, în care se țin târguri de țeară și piețe de săptămână foarte cercetate, este de vânzare o farmacie care face circulație de șeasă miș coroane, cu șeaptesprezece miș coroane. Informațiuni se pot afla la administrația ziarului nostru.

436

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că dela 1 Dec. a. c., toate mărfurile se vor vinde pentru un preț general, și în fiecare cas acord rabat separat. Cu deosebită stimă:

441

NADLER LAJOS

Magazin de trusouri pentru bărbați și dame.
ARAD, Piața Andrassy Nr. 16.
Telefon 651.

KALMÁR JÓZSEF

prăvălie de aparate electrice.

ARAD, Salacz-utca 2.

Are în deposit:

bicicle de primul rang

precum și toate părțile constitutive pentru bicicle, gumi și lămpi de acetylen!

In atelierul său

reparează, transformă și mărește bicicle cu roste mobile.

Primește emallarea de bicicle în foc, nichelarea părților constitutive de bicicle, sau ori-ce reparațiuni de felul acesta.

Condițiuni de plătire favorabile.

Montează:

telefoane cu incopciare de cerc ori catrală.

Telefoane mici de case, instalări de clopoțele electrice, ori reparaarea acestora.

Prețuri culante.

Are în deposit:

Mașini de cusut SINGER

Mașine cu suveică rotunda sistem Singer ori mașini de cusut pentru oddi.

In atelierul său

se primesc tot felul de reparațiuni aparținătoare acestei branșe.

Se primesc reparațiuni de mașine de brodat în rate favorabile lunare.

Nr. Telefonul pentru oraș și comitat 242.

TIPOGRAFIA

„TRIBUNA“

ARAD, Strada Deák Ferencz Nr. 20.

Fiind arangiată din nou, bogat, cu literele cele mai moderne și cu rotațiune modernă, primește spre executare ori-ce lucrare ce se ține de arta tipografică.

Broșuri, opuri, manuale, tabelării în ori-ce mărime, registre pentru bănci, invitații la petreceri și cununii, plicuri, cap de scrisori, anunțuri funebre, cărți de vizită, etc. etc.

Executat cu gust fin, la timp și punctual, după sistemul cel mai nou.

Cerem și pe această cale binevoitorul sprijin al publicului românesc intru cât ar avea vr'o lucrare din cele mai sus înșirate a trimite spre executare și a ne recomanda în cerc cât mai larg tipografia noastră.

Având în vedere și sacrificiile mari ce le pretinde ziarul nostru național, credem că va afla mai iute răsunset acest anunț al nostru.

Telefon Nr. 502.